

**t' Oprechte patriots praetjen: over het versterken van Utrecht,
tusschen Wilhem Stadman, Wouter-troulander, en Simon-
sorger : op den trant, raed trouwsaem, en oprecht, ten dienstst
van 't gemeen, wel sorgende voor 't uw, maer liefst voor yder
een**

<https://hdl.handle.net/1874/20636>

172 UB 804

't O P R E C H T E
P A T R I O T S P R A E T J E N :

Over het versterken van
U T R E C H T ;

Tusſchen

Wilhem Stadman, Wouter-trou-
lander, en Simon-forgor.

Op den trant ,

Raed trouwſaem, en oprecht, ten dienſte van't gemeen,
Wel forgende voor 't uw, maer liefſt voor yder een.

*Tu civem, patremque geras; in conſule cunctis:
Nectibi, nec tua te moveant, ſed publica vota.*

Gedrukt tot *Utrecht* voor d' *Uyt-recht-lievende*
Uitrechtenaers. Anno 1672.

't Oprechte Patriots praetjen :

W I L H E M S T A D M A N .

Iet teegen staende de maegh-klock al gheslagen is , en dat my den honger , met het weg ende weer ploegen , en wandelen van Sint Jans Kerck-hof , meer verveeld als alle d'Orkaensche Oorloghs buyen : (daer ons de Lely mannen me verbaasen en verschricken) zal ik nochtans , eer wy scheyden , ons gevoelen , zoo kort alst mog'lijk is , daer van ontvrouwen en luyten , voor al , van 't verstercken onser Stad niet swygen.

Wout. Gy zult , mijn vriend , zulx doende , ten hooghsten ons verplichten , te meer om datmen doorgaens daegelix , ja meest niet anders , als daer van spreeckt , en reede-kavelt.

Wilb. Dan ziet , daer van verwonderd ik my niet , door dien de nood aen de man , by de slauwhertighe en vreesachtige luyden , schijnt te komen , hoe wel 't , mijns duncken , meer geschreuwts , als wol zal zijn : onsekerder van niet te zullen komen , als seker , of gewis van aengetast te zullen worden ; meer loof ik , om ons van verren (eeven gelijck de Zon de sneeuw versmelt) door haer oorloghs geweld , verbasende te slieten ; als om ons aen te ransen , of t'overrompelen , ziet tonge vleys en vecht niet ; want , al is schoon voor gedaen (nae 't spreek woord luyd) half verkoft , zoo en is even wel 't geweldigh dreygen , en 't groot spreeken niet heel gewonnen. O neen ! zy vlieghe niet zoo't anders menschen zijn , en geenghepluynde gasten ; wy hebben wel voor heeter vuur te water en te land geseeten ; ha ! onse Leeuw , zigh in postuur stellende , neffens onse Bontgenooten , zal den Fransman , vertrouw ik , wel doen om sien ; te meer , wen hy 't geweldigh verstercken van den *Iffel* , en *Utrecht* (twe zuylen onser staet) tot zijn leet , hooren en waer bevin den zal.

Sym. Zoo als wy willen verhoopen , en wenschen : maer onder tuffen (hoe overnoodigh) men is noch aen het wercken niet ; noch ik en zie voor eerst daer aen niet te geraeken , maer Symon zorget (die verder zorget , en siet als ruym uvv neus lang is) dat is der Heeren schuld niet , als geen weer noch wind in haer hand hebbende , o neen ! maer des Alderhooghstens believen.

Wout. Nu dat overgeslagen , laet ons spreeken van onse Stad , en

hoe 't gevoelen daer van leyd, om die, by deesen tijt te verstercken.

Wilb. 't Gevoelen daer van mijn vrind, is veelderley, en verscheyden, de sommige willen de Stad kort, en engh in't begriip, de sommige wijd, en breed hebben; om by tijden van noot d'over meenigvuldighe vluchtelinghen (nae byheyds s'halven van alle kant toeschietende) zoo wel daer in te bergen, als s'Lands soldaeten tot bescherming in te neemen, of onse vyand den *Tysel*, dat God ons verhoeden wil) quam t'overmannen.

Wout. Ick zouw dat oock zoo mee verstaen, want als men een ruyme stercke Borstweering heeft, en daer by duysenden van menschen t'saemen kryght; en krygen zult, zoo wel van boeren, s'Lands Jonkeren, als van zoldaeten (uyt de achter steeden overvloedig t'onser hulp komende) zoo kan men de zelvige gevoegelijck t'onser beschermingh daer in bergen en ghebruycken. Al waer in tegendeel een engh, en kort begriip, zoo schaedelijck ons wesen zouw, als die van *Riissel* den Franschen oorlogh voor deesen naedeeligh, en ellendigh was, doense haer stad, en leeven mosten verlaeten, niet zoo seer om d'onversterkte wallen, als om de nauwe uytlegginghe die duysenden van boeren, en vluchtelinghs, t'haerer naedeel, en s'vyands voordeel, uyt sloot, en d'ingeslootens (moetende op Kerckhooven, Merckten, en straeten slaepen) versmelten en vergaen dee.

Sym. Ergo omste dan over groot en sterck sijn, t'ant u zeggen, en tzingen der Zangh-goddinnen.

(Wie voor de vluchtelinghen een sterke plaetse bouwt:

Zoo wel de plaets, als zelfs de vluchtelinghs behouwt.)

Wilb. En dat oock volgens de Philosophische reeden: want zo de brock groot is, moet men de mond daer nae zetten, als ontwijffelijck de brockliche toeloop der vluchtelingen weesen zouw, zelfs de boven quartieren maer belegerd, laet staen overheert zijnde.

Sym. Zoo zouw U. E. dan, als je segh, tot een over groot, en sterck begryp van uytleggingh verstaen.

Wilb. Zoo als ik zouw, niet alleen om de reedenen hier boven verhaelt, maer oock voor al, en besonder, om te behouwen en in te sluyten, wat onse stad, wegens haer jaerlixen inkomst moght verfwacken en bederven, met het meenighvuldige afbreken der buyten gesloote huysen, gelijk ongetwijffelijck dat wel op het minste gerucht en vrees, van aenkomende vyand gebeuren moght: waer door dan, oock onse over ouwde cierelijcke schoone stad; zoo deelijck van haer Plantafy-Pluymen, Huysen, en Hooven ontciert

zou zijn, als eene ronsom kael haarige afgeschooren monnix-kop.

Sym. Wel vriend, datmen tot voordeel van zijn buuren, en bontgenooten sich scheeren laet, en onse over ouw de Stichtsche Hoofstad, een monnixstad ghelijcken doet, is dat onprijsfelijk? besonder als men zullix bericht, of toe leght, om vyand af te weeren noodigh te zijn.

Wilb. Van Vyand af te weeren, en dat in zoo korten tijt, als men zich inbeeld, met Stads ouwde wallen in defency te brengen, valt vry veel van te zeggen; ik wil wel gelooven (naer my zelfs d'Ingenieurs berichten) datmen de Stad wel zoo langh bewaeren en bewee- ren zal, alsmer effen mee besigh geweest heeft, om de selvige te verstercken: Maer wat hebben wy daer anders mee gewonnen (besonder des vyands komst noch onseker zijnde) als vrugteloos veel geld verspilt, onse binnen, en buyten Borgeren bedorven, en een kael-koppige geschoore frontier Stad voor onse naekomelingen nae gelaten.

Want. Zeecker dan waer 't beeter dat wy, tot aen de laege Landen voor Utrecht (het geen met de schae van d'afgebroken Huysen en Hoven te doen waer) wat meer als dubbele Trenssejen met kracht van vollik op wierpen, om die naderhand met ghemack tot meerder en sterker perfecty te voltrecken, zoo zouden onse buyten Borgeren schier geen schade by den noech onse Stad geen plasier, of vermaeck missen, behalven dat door zulke ruyme uytleggingh de buyten woonders, ja zelfs de binne woonders niet ongenegen zouden zijn pro rato mildeljk te geven, dat tot lichter uytvinding van 't nieuwe graef-werck soo nu, als namaels sou verstrecken

Sym. 't Is zoo, maer licht zal ymand voor werpen, datmen zoo een groot werck in zoo weynigh tijts, om zich in defency te stellen, niet voltrecken kan.

Wilb. Ik zegh van jae, want kan een leeger, hoe groot, in weynigh daegen zich om een Stad, in 't bloote veld, zoo versterken, dat het zijn vyanden vermagh te resisteren, waer om en zouden wy? kundende t'aller stond naer wensch een leeger van onse vereenighde Bontgenooten binnen krijgen, den vyand van buyten (als kracht van Mannen geld) niet kunnen weeren; en tegen staen. Ha zoo tot alle dingen raed is, behalven tot de dood, zoo isser oock wel raed om spoedigh onse Stad, met kracht van Mannen, zoo te versterken, alser niet alleen moght van nooden zijn om de Lely-man met gheweld te weeder staen, maer oock zelfs, om der Turken en Tartaren

macht, met den Acheron in gespannen, te verderven en te verman-
nen; mitsmen geen moeyten, noch kosten ontstet, als men in tijt van
dreygende oorloghs-buyen en vlagen niet ontsien moet.

Sym. Maer hoe! zoo groote ruymte, heeft veel volck van doen
om te bezetten.

Wilb. Ik stae dat toe, dogh zegge weer daer op, is eene Man zoo
goed van binnen, als thien van buyten ('tgeen niemand my ont-
kennen zal) wat swarigheyd maectmen dan? van niet den sterck-
sten vyand af te weeren? en te stuyten? daer wy ontwijffelijck eer
thien duysend Man uyt Holland ghemackelijck binnen kunnen
brengen, als den vyand honderd duysend Man van buyten, om onse
wyde wallen te besetten, die dierhalven, zeer dun en wijd ver-
spreyt zijnde, van de sterke veelheyd onser uytvallen niet alle klaps
zouwden overrompelt, verjaeght, en verslagen worden: dus isser
zoo grooten onderscheyt tusslen een over groote, en een groote
Stad, alser is tusslen iets omvattelijck, en niets om vattelijck, even
gelijck een' over groote Hoppe-zack, diemen, hoe licht, om d'on-
vattelijckheyd niet op tillen kan, daermen wel anders honderd, en
meer ponden loots, om de beknoptheyd, op beuren zal. Ha! laeten
nu dan alle d'Ingenieurs en Inventeurs vry schicken, en ordonnee-
ren, wat zy kunnen, mogen, of moeten, ik zegh, en blyfter by: 'tis
onweerspreckelijck, ~~hoe een groote begriip, hoe minder te om-~~
grypen of t'om-vatten; want by exempel, is daer om *Mastricht*,
den *Bos*, *Rotterdam*, *Leyen* en *Amsterdam* t'onsterker? om dat haer
grootte meerder, als *Vtrecht* is: of weesen zouw, wanneer men haer
tot aen d'om-leggende laege Landen (en dat met minder kosten en
moeyten, jae met meer vermaeck en vernoegingh van yder een)
mogh komen uyt te leggen? ik zegh van neen.

Sym. Voorwaer gy zegh' mijn vriend, al wat, ja soo veel, en zoo
wel, dat ik het neffens u, met yder een (niet geinteresseert of steyl-
oorigh zijnde) moet houwen, en altoos houwen zal; maer een vraag
heb' ik tot besluyt U E. noch af te vragen, te weten, wat figner, hoe
breed, hoe langh, en wyt gy 't begriip des Stad begriipen of bevat-
ten zouw.

Wilb. Om kort te'gaen, ovaels gewijs; uyt het centrum, of het
midden van den *Dom*: beginnende eerst Oostwaerts aen, ruym vyf-
tigh roey, of daer ontrent voor by de *Vaerdsche* treck schuyten:
dicht achter *Zoesbergen*, aen dees sy d'*Gildbrugh* heen, voor by het
Pellickjens poort; en zo voorts alle de *Bleycken* buyten *Catharinaes*
poort,

poort, met alle het nieuw *Graef-werck* (anders vergeefs, en vruchteloos) daer in begreepen, ja vry eer grooter, dan minder, als zelfs, de Grond-kaert (by E. M. voor deesen aen veelen uytgedeylt) ver-
toont, en aenwijst; zijnde vier honderd Mergen ruym noch kleyn-
der als *Amsterdam*, en niet veel grooter, en meerder dan *Brussel*,
Brugh, of *Ryssel*: ik swygh van *Londen*, *Looven*, *Gend*, *Parys*, en *Na-*
pels, noch ruym veel ruymmer, langer en breeder te zijn.

Wout. Wel zeker dan kan ik oock niet verstaen, wat reeden
men zouw hebben, of kunnen in brenghen, om *Vitrecht* eer maer
groot, als *overgroot* te maeken; daer in de *overgrootheyd* haer sterck-
te niet min, als in de voornoemde Steeden legghen sou; behalven,
dat ik swijgh, men wel zoo ras, en met minder schae aen de leeghe
Landen (kunnende onder Water geset worden) ons verstercken
en bewallen zou, als op de dicht omleggende Stads hooghte; daer
men veel Boomen, Hoeven, Hooven en Huysen, tot veeler leet, en
ondergangh, zonder s'Lands voordeel, afbreecken en vernielen
most.

Sym. Ey maer mijn vriend, wy zullen dat niet effen praten: dus
wat by d'*Hoogh* Edele Achbare, Voorsiene, en versiene Heeren
sal besloten, of by resumtie vast gesteld worden, laet ons voor vroed
en goed keuren, ten minst niet teegen spreecken, het voeghd den
onderfaet naer s'Heeren wet, en wil zigh tenemaet te voegen, en te
vernoegen.

Wilb. Zoo ist mijn vrinde: maer ik heb by deese gheleegendheyd
alleen bescheydelyck my eens willen ontlasten, van 't geen ik, naer
mijn beste kennis, en oordeel geoordeeld heb der zaeken mee, of
teegen te gaen; om het zelvighe zoo wel U. E. ter eeren, als alle d'
Vitrecht lievende vrienden *Vitrecht* liefde mee te deelen, besonder,
om tot bewijs te strecken van mijn ongefronste gheneegentheyd:
dien ik mijn Hoogh' ge-eerde geboord-stad, neffens alle regenten,
en ingeseetens van dien, met volle drift, en yver toe draegh, en al-
toos toe gedragen heb, en voorts, tot 't laetst mijns adems toe dra-
gen zal. Spijt wie 't benijd.

Sym. Zoo als ik oock verhoop mijn Vader-land, neffens andren,
met goet, te zullen defenderen.

Wout. Dat ons d' *Algunner* en geever, t'onser zaeligheyd gunnen
en geeven wil, tot meerder eer en glory zijns eenighste gebenedyde
naem,

naem , die met haer glory glans booven den kreyts van d'Hemel
tranfen gloord, en gloeyd inder Zeraphynen en Cherubynen Choor
van aller Eeuwigheyd der Eewigheden.

Wilb. Waer meed' afbrekende , wil ik , om mijn honger te ver-
dryven, my t'huys-waerds , naer den dis begeeven.

Wout. 't Is wel gedaen mijn vrind , de Maegh wil haer daegelixse
Tol, om 't Lichaem te voeden, hebben.

Wilb. Dat is zoo alsje zegh , dus dan vaer wel , en zijt den Heer
bevolen.

T O E - G I F T

Op Antoninaes behoudenis.

Wort *Antonina sterck , en over groot gemaect,*
Zoo sien ik' svyands maght gebrooken, of gestaect:
Maer andersins helaes ! haer pronck ciract benomen,
Dat God Almachtigh wil genaedelyk voorkomen.

Vale.

Qui nec non caput non lapit.

